

תוכן עניינים

2.....	מבוא.....
3.....	פרק 1 - ריגול תעשייתי בתחום הטכנולוגי-הדיגיטלי : דילמה מוסר ועסקים
12	פרק 2 - פגיעה ביצרנים מקוריים
20	פרק 3 - דיון מוסרי
25	סיכום.....
26	ביבליוגרפיה.....

ריגול התעשייתי המבוצע על ידי תאגידים מסחריים הינו מצב שבו תאגיד מסוים מנסה לאסוף כל מידע אפשרי, בכל צורה אפשרית, על מוצר או שירות מתחרה הקיים אצל תאגיד מתחרה. ניתן לבסס הצדקה, לעיתים שנויה במחלוקת, לריגול התעשייתי, שכן הריגול מאפשר את הרחבת המוצרים והגדלת התחרות במשק ובכך להפחית את מחירי המוצרים וזאת משום שהבעלות והמונופול על מוצר נשבר וכעת מחולק בין תאגידים שונים. כמו כן, ריגול תעשייתי יכול להוציא קהילות מעוני, כאשר התאגיד מדלג מעל תהליך המחקר והפיתוח שאיננו יכול להתקיים בחברה ללא הון אנושי גבוה וללא משאבים כספיים גדולים, והתאגיד עצמו מיד פונה לייצור המוני ומאפשר לקהילות עניות לקחת חלק בייצור של מוצרים ושירותים.

אף על פי כן, נידמה כי טענות אלה אינן יכולות להצדיק את תופעת הריגול התעשייתי. למעט העובדה כי ריגול תעשייתי לעיתים עשוי להיות בלתי חוקי כאשר הוא מלווה בפריצה לארגון אחר, הרי שהריגול התעשייתי עשוי ליצור בעיות כלל חברתיות וכלכליות. חברות שעסקו במחקר ופיתוח יקר וממושך, כעת מאבדות את המוצר שלהן לטובת תאגיד אחר שגזל את המידע. במצב זה תאגידים עשויים להימנע כליל ממחקר ופיתוח עתידיים של טכנולוגיות, תרופות, ומוצרים ושירותים אחרים שחלקם בהחלט עשויים להיות מצילי חיים. הריגול התעשייתי עלול למחוק באבחה אחת את פוטנציאל הרווחים של התאגיד היצרני וזה עלול לגרום אחריו גם איבוד מקומות עבודה פוטנציאליים. בהתאם לכך נשאלת השאלה מהן הדילמות המוסריות בריגול תעשייתי דיגיטלי?

מכיוון שהריגול התעשייתי הינו נושא נרחב למדי ויכול להתקיים בכל התעשיות, אתמקד בעבודה זו בעיקר בריגול תעשייתי מסחרי של טכנולוגיות-דיגיטליות כמו ריגול של יצרני מחשבים, טלפונים סלולריים ומוצרים דומים להם. למרות כי העבודה מתמקדת בריגול תעשייתי טכנולוגי-דיגיטלי, לעיתים אשתמש במקרי מבחן משנות ה-80 (בתחום המחשוב), וזאת מהקושי לזהות תופעות עדכניות ומגוונות של ריגול תעשייתי טכנולוגי-דיגיטלי. למרות כי ריגול תעשייתי הינה תופעה יחסית נפוצה, עדיין לעיתים ישנו קושי לזהות ולהוכיח את הריגול התעשייתי בפועל. הפרק הראשון במחקר יתאר את תופעת הריגול התעשייתי כדוגמת הגדרה הריגול התעשייתי, גודל התופעה והיתרונות והחסרונות של התופעה לצד הצגת מקרי מבחן שונים בעיקר בתחום הטכנולוגי-דיגיטלי. הפרק השני בעבודה יציג את הפגיעה ביצרנים המקוריים. בפרק זה אציג את עקרונות הקניין הרוחני, את החקיקה הבינלאומית בתחום זה ואציג שוב מספר מקרי מבחן בתחום הטכנולוגי-דיגיטלי הקשורים לפרק זה. הפרק השלישי בעבודה הינו הניתוח המוסרי. בפרק זה אקבע האם הריגול התעשייתי הינו מוסרי או לא בהתאם לפי שני עקרונות מוסרי: עיקרון התועלתנות בדגש על התחשיב התועלתני; ועיקרון החובות בדגש על הציווי הקאנטיאני. בסיום העבודה אציג תובנות ועמדות אישיות בהתאם לתוכן העבודה.

פרק 1 - ריגול תעשייתי בתחום הטכנולוגי-הדיגיטלי: דילמה מוסר ועסקים

בפרק זה אציג רקע מקדים לתופעת הריגול התעשייתי בתחום הדיגיטלי. תחילה אציג את הגדרת התופעה, גודל התופעה, תפיסות של יתרונות וחסרונות והן הצגת מספר מקרי מבחן נפוצים. למרות כי עבודה זו עוסקת בריגול תעשייתי דיגיטלי – כלומר של חברות טכנולוגיות, תחילה אציג מידע כללי והסברים על התופעה בכללותה של ריגול תעשייתי, ולאחר מכן אתמקד בנושא הדיגיטלי וזאת משום שאין בהכרח מידע ממוקד על גודל התופעה של ריגול תעשייתי בתחום הדיגיטלי. הפרק יאפשר להסביר לקוראים את מהות התופעה של הריגול התעשייתי ומדוע סוכנים שונים בוחרים לפעול לפי שיטה זו.

הגדרת התופעה

ריגול תעשייתי/כלכלי הוא מצב שבו סוכן – מדינה או סוכן מסחרי (בעבודה זו אתייחס רק לסוכן מסחרי) אוסף מידע וסודות מסחריים מסוכנים אחרים, כאשר כל מטרת הריגול התעשייתי היא לטובת הגשמת יעדים כלכליים ופיתוח התעשייה. הריגול התעשייתי נעשה על ידי חברות ותאגידים מתחרים זה מול זה על מוצר או שירות מסוים, ומתוך כך מתבצע ריגול של חברה אחת כלפי אחרת בכדי לזהות מידע חדש אצל המתחרה ושניתן לתרגם אותו ליתרון כלכלי. במסגרת הריגול התעשייתי ישנו ניסיון של אחת הצדדים להכיר יתרונות של המתחרה כמו סודות פטנט שהמתחרה מפתח/פיתח (כמו נוסחה למשקה או תרופה), סודות מסחריים, מגמות, הצלחות וכישלונות של המתחרה (Solberg Søilen, 2016, p. 52). ריגול תעשייתי איננה תופעה חדשה ומדובר באחת הפרקטיקות העתיקות ביותר בתחום המסחר כאשר ידוע כי לפחות 300 שנה לפני הספירה התקיים ריגול תעשייתי באזור המזרח הרחוק בתחום תעשיית המשי (Bressler, & Bressler, 2015, p. 21).

הריגול התעשייתי מבוסס על שלושה תחומים: חוקי, לא חוקי, ומה שביניהם. הריגול התעשייתי החוקי כולל איסוף מידע במקורות פתוחים בתערוכות, דוחות, פרסומים, מדיה חברתית, תמונות, חנויות, אינטרנט, סיור במפעלים וכדומה. ריגול חוקי כולל גם תהליך של הנדסה הפוכה, שבו המתחרה רוכש מוצר מוגמר ומבצע לו הנדסה הפוכה תוך שהוא מבין כיצד המוצר עובד ומורכב ולפיכך הוא יוצר מוצר מקביל ודומה; ישנו מצב של העסקת עובדים חדשים מארגון מתחרה כאשר הציפיה של המעסיק החדש היא כי העובדים החדשים יחשפו מידע בכוונה או בשוגג על החברה הישנה בעודם עובדים בחברה החדשה (Button, 2019, p. 3); וכן כול פעולה המאפשר איסוף מידע באופן חוקי כמו כניסה לחנויות, תערוכות, חשיפה למידע באינטרנט ומידע שנחשף בפומבי – גם אם בטעות, על-ידי התאגיד (Crane, 2005, p. 235).

הסוג השני הינו ריגול בלתי חוקי – פיראטיות. במצב זה אחד הסוכנים המסחריים גונב בניגוד לחוק מידע של המתחרה. תהליך זה יכול להתרחש בצורות מגוונות למדי כמו חדירה לארגון ללא אישור באמצעות סייבר וגניבת מידע מהמערכות הממוחשבות בארגון; תהליכי ריגול